

SLOVENSKI GOSPODAR

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Prejeto v Maribor ... (Small text regarding subscriptions and prices)

Ne obupajmo!

A. Kosi, šolski ravnatelj in posestnik v Središču.
"Kmet se hudo toži, nem're biti v koži."

Tako se glasi začetek neke preproste narodne pesmi, ki opeva kmeta in njegove težave. Ta pesem gotovo ni zložena v vojskino dobi, ker je nadaljevanje bolj šaljive vsebine in se dotičnemu ljudskemu pesniku prav nič ne pozna, da bi mu prišla tožba od srca. Ko bi dotični pesnik živel danes, vzem bi celo stvar gotovo bolj resno in če bi bil pravičen in nepristranski, bi rekel, da se ne toži samo kmet hudo, marveč tudi gospod, sploh vsakdo.

Res, hudih časov smo čakali — svetovne vojske. Povsod težave, povsod bridkosti, samo gorje na vseh koncih in krajih. Zlasti vprašanje: "Kaj homo jedli, kako se preživeli?" dela vsem slojem naše domovine veliko skrbi. Poprej, v mirnih časih, so se le delavski krogi v velikih industrijskih mestih bavili s tem vprašanjem, a danes je začel o tem resno razmišljati tudi oni stan, ki nas redi, ki nam prideluje naš vsakdanji kruh, namreč — kmeti in kmetice. Da bi moral kmet — v mislih imam delavnega, marljivega kmeta — stradati kedaj kruha, kdo bi si bil to kedaj mislil. A vendar je prišlo tako!

"Saj bi se nam še ne godilo preslabo, ko bi se nam pri rekviriranju pustil vsaj najpotrebnejši živež za nas in za živino našo", tako se pritožujejo kmetje vsepovprek. So li te tožbe upravičene? Gotovo da so! Zakaj bridko je kmetu, po primeroma nizki ceni oddati svoj pridelok, a ne dobiti niti za drag denar zanj nadomestila. Poznam posestnike, ki so iz Ogrske za 20 do 24 K naročili meterski cent slame, dočim so jo morali doma po 8 K oddajati. Toda to so žrtve, ki jih zahteva svetovni ogenj, nesrečna vojska. Žrtvovati se moramo vsi: stari in mladi, veliki in majhni, kmetje in gospoda, reveži in bogatini, eni bolj, drugi manj, kakor je to že na svetu porazvrščeno, da nismo in ne bomo nikoli vsi enaki. Da se eni, zlasti takozvani "vojni liferantje", na stroš-

ke drugih, zlasti kmetijskih slojev, čezmerno bogatijo, tudi to je resnica, a to je znamenje vojnega časa, ker je znano in zgodovinsko dokazano, da privede take pojave vsaka dolgotrajna vojska seboj.

Ce se kdo ob misli na to dejstvo razburja in govori o krivici, ta naj pomisli, da znanega in resničnega narodnega pregovora "Krivica se za mizo smeje, pravica pa za vrati joče" svetovna vojska ni spravila s sveta, pač pa mu je pomogla se do nekoliko večje veljave.

Bridko, rekel bi obupno, je življenje kmetovo v sedanji dobi in ni se čuditi, ako mu vse te žalostne izkušnje, ki se množijo vsak dan v njegovi notranjosti, jemljejo veselje do dela in do življenja sploh. Hvala Bogu, da se najde tudi med kmetijskimi prebivalci mnogo takih ljudi, ki kljub vsem vojnim trdotam in grozotam, kljub vsemu pomanjkanju vendarle krepko vstrajajo, tolažeč se z dejstvom, da tudi naši vojski kot branitelji naše domovine mnogo in še več trpe kakor mi v zaledju, da ranjenci bridko vzdihujejo po bolnišnicah in če jih kmet zapusti, to je, če kmet zemljo zapusti, da nam zmanjka živeža, tedaj je priklopila nesreča do vrhunca.

Kaj drži našega kmeta, kaj ga krepi, da vstraja in da bode vstrajal? Ljubezen je to do onih, ki žrtvujejo za domovino življenje in kri, ljubezen je to do domače grude, do zemljice, ki nam rodi naš vsakdanji kruh, saj so resnične besede pesnikove, ki pravi:

Dokler kmetič tebe
zemljica, bo ljubil,
vstranosti pri delu
nikdar ne bo zgubil.

V neki vasi blizu Brež na Koroškem živita — tako je bilo te dni čitali po časnikih — zakonska Matija in Karolina Grabušnik. Deset otrok imata: omožena hčer in devet čvrstih sinov, ki pa so vsi v vojaški službi, tako da oskrbujejo sedaj 63letni oče in 67letna mati z eno dekle sama precej obširno posestvo. To je pač velika naloga za priletno, počitka potrebne starše! A kaj ju drži, da ne onemagata pod težkim bremenom dela in skrbi? Ali ne ljubezen do

zemlje in do svojih otrok, ki jih upata skoraj dobiti domov?

Ne zapustimo torej našega polja, ne zapustimo zemljice, ki nas redi, obdelujmo jo in negujmo marljivo in skrbno z navdušenostjo vnetega ratarja, mislimo na one naše rojake, ki so se tako krčevito oklepali svoje zemlje, da so jih še le ostre granate in šrapneli prepodili od pluga — mislimo na naše begunce, ki bi radi obdelovali svoja polja, pa jih nimajo ter se morajo sedaj ubežni potikati po tujem.

"Vse na svetu mine", ta resnica nas nek tolaži, saj vemo, da bode tudi vojske nekoč konec. Kako že pravi pesnik Radinski (Jos. Freudentfeld)?

Utihi bode bojni grom,
prisvetil zar nad mili dom
in vdihnil novo mu življenje.
Dehtel bo hrib in dol in gaj,
dehtel bo rodu novi maj,
pozabljeno bo vse trpljenje...
O ne obupaj, narod moj!

O svetinji vsakega naroda.

Iz pisem naših vojakov na bojiščih, katere dobivamo vsak dan, plamti tudi v sedanjih veleresnih časih živa in plameča ljubezen do materinega jezika. Živo narodno čustvovanje in narodna zavest je našim braniteljem domovine bila tudi v najhujših časih v zaledju in na fronti neizčrpen vir vstrajanja in neštevilnih junaških činov. Gojimo upanje, da se bo velika večina naših vojakov vrnila po sklenjenem miru navdušena za naše narodne cilje, polna ljubezni do slovenskega jezika in jaka za branbo naše narodne posesti na svoje domove.

Zal, da je v zaledju, med ljudmi, ki so ostali doma, opaziti v narodnem oziru nekako mrtvilo, da ne rečemo narodne malodušnosti. Kolikokrat slišimo zavedne in celo izobražene ljudi jadikovati in tožiti, češ, slaba je z bodočnostjo slovenskega naroda. Mnogi mečejo že sedaj puške v koruzo in obešajo zvišene cilje za naš narodni obstanek na klin. To je delo slabičev, delo ljudi, ki nimajo moške volje. Sveta dolžnost vsakega Slovenca in sleherne Slovenke je, da tudi preko sedanjih časov ohrani sveti-

LISTEK.

Vojni spomini.

(Napisal Januš Golec.)

(Dalje.)

Ponosno bahavo sem ostavil sobane baronov Mikeš. Vest mi tedaj ni prav nič nabijala in me ni grizla, ker sem stegnil roke po tuji, po božji postavi prepovedani lastnini.

Tovariši so mi zavidali ta lišp, se muzali, a obmetavali me aiso z očitki, ker jim je zavirala jezik s tujim srebrom obtežena vest.

Rusi niso nikdar posetili Kikemžoz, saj smo jih porinili in zapodili nazaj. A jaz nisem vrnil v kljub odbiti sovražni sili hlače, ampak sem jih drgnil ob sedlo, dokler mi jih ni izbila iz rok zla u-soda.

Meseca decembra 14. leta smo bili udeleženi pri ofenzivi preko Karpatov do galiskega mesta Jaslo. V teh zimsko mokrih pohodih so mi služile moje hlače nad vse dobro. Nebeden madež ni bil poznati na njih. Kljub tankemu suknu so bile tople. Dasi mi je brila burja dež in sneg ob stegna pri jezi hlače so zapirale vlago pot do kože. Sma-

tral sem jih že kot popolno last; vest mi je malo kedaj pošepnila, da sem jih postal.

Ti nezatni in lahko prebavljivi notrajni očitki so me obletavali, kadar me je kak neznanec občudovalno povprašal, od katere tverdke sem naročil te fine hlače, kakoršnih ne nosi nikdo pri celem tretjem kuru.

Sam divizionar me je nekoč mimogrede mu-zajoče se vprašnil s pripombo:

"Fiks element — tiči pa ta kurat v nodernih hlačah!"

Otepal sem se teh sikajočih opazk s trenutno izmišljenimi izgovori in se čutil prijetno božanega, da nosim nekaj izvanrednega, česar nima še vsak kaprol.

Tako nekako marca meseca 15. leta me je doletel nenadoma poziv pred divizijsko vojno sodišče. Spomini na nepravilno prisvojene hlače so bili že tako zatoneli, da mi niti na misel ni prišlo: Kaj, če te pozivljajo na obračun radi hlače?

Pa to grozno vprašanje mi je se le butnilo v možgane, ko sem dvignil tri prste pred križem med dvema gorečima svetama v sodni sobi. Ponavljal sem pretregano besede prispege za sodnikom in vest me je privijala:

"Januš, sedaj se boš pa izpovedal zaradi — hlač!"

Prisegel sem v globokih oddihih, tedaj prvič

pred vojskim sodnikom, z zagotovitom, da bodem govoril po resnici in istini.

Potne srage so mi obliše čelo, ko sem sedel po končani prisegi na stolec in je sodnik razbrskaval po papirjih. Peklensko mučni so bili ti trenutki, še danes ob spominu čutim njih grozo.

Sodec je izvlekel polo počrgotanega papirja, namršil obrvi in mi zalučal prvo bombo v težkih besedah:

"No vendar, sedaj jo imam, to zadevo v Kikemžoz..."

Spreleteli so me po vsem zivotu mravljinci in zavohal sem zoprni vzduh zapora in sramote. Če me je sodnik opazoval, oblitega s potnimi kapljami in v s silo pritajeno izpuščenih vzdihih, moral je biti uverjen: ga že imam, kriveca!

Izpraševal me je o bivanju v Kikemžoz in o nočevanju v gradu.

Pritrdil sem mu s s težavo izpehanim:

"Da!"

Nato je začel nastevati cele litanije: o pokradnih teletih, volih, ovcah, konjih in krmi.

Čakal sem kot v predpektu, kedaj bo izustil že besedo: hlače. Dolga obtožna vrsta je bil, pri kraju, sodnik je zaprl polo očitanj brez pripombe o hlačah. Na vsako prošnjo v zatožnih litanijah sem lahko odgovoril z mirno vestjo:

"Nič za nas!"